

Wegwijzer gegevensverwerkingen voor organisaties binnen een proeftuin

In de Handreiking Zorgvuldig omgaan met persoonsgegevens Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming zijn de belangrijkste kaders om dit te kunnen doen op een rijtje gezet. In deze wegwijzer zijn de kaders in beknopte vorm nog eens op een rijtje gezet.

Samenwerken binnen een proeftuinen, het loslaten van vertrouwde kaders en samen nieuwe beproeven is niet altijd eenvoudig. Een veel gestelde vraag hierbij is 'wat mag hierin wel/niet van de AVG en privacyregels? Als het gaat om een zorgvuldige en rechtmatige verwerking van persoonsgegevens binnen een integrale samenwerking, zijn hierbij drie vragen relevant:

1. **Juridische basis: mag het?** → zoals wat is de grondslag voor het verwerken van persoonsgegevens en alleen de noodzakelijke persoonsgegevens mogen worden verwerkt;
2. **Is het conform de eisen ingericht?** → Is de wijze waarop wordt gewerkt zo ingericht dat duidelijk is wanneer er persoonsgegevens worden verwerkt, welke persoonsgegevens dan mogen worden gebruikt en wat hiervan het doel is, dat deze juist en actueel zijn, de gegevens goed worden beveiligd;
3. **Is de uitvoering zorgvuldig en met respect voor de burger?** → Kinderen en volwassenen hebben (AVG)rechten en moeten deze kunnen uitoefenen. Ook is het van belang dat zowel organisaties als professionals transparant zijn over wat de werkwijze is, welke persoonsgegevens over iemand worden verwerkt en wat hiermee wordt gedaan

Verantwoordelijkheid organisatie/management

Zorgvuldig omgaan met persoonsgegevens begint bij dat er duidelijkheid is over welke (wettelijke) taken er door een organisatie worden uitgevoerd. Voor de proeftuinen is van belang dat de betrokken organisaties/bestuurders duidelijke afspraken maken over de samenwerking en op welke wijze hieraan invulling wordt gegeven. Bijvoorbeeld over welke meldingen bij Veilig Thuis wel/niet in de proeftuin mogen worden opgepakt. Is hierover onduidelijkheid of geen overeenstemming? Dan leert de ervaring dat dit tot handelingsverlegenheid bij de betrokken professionals kan leiden en dat het aan de betrokken gezinnen en huishoudens moeilijk valt uit te leggen wie wat doet.

Inhoud:

1. Wat hebben organisatie binnen een proeftuin minimaal te organiseren?
2. Uitgangspunten samenwerking

I. Wat hebben organisaties binnen een proeftuin minimaal te organiseren?

1. Samenwerken vraagt om het maken van goede afspraken over het doel hiervan en op welke wijze aan de samenwerking invulling wordt gegeven;
2. Bij het 'ontwerp' van een nieuwe werkwijze moet ook aandacht zijn voor de inrichting van een zorgvuldige gegevensverwerking (privacy by design) en dit moet zo privacy-vriendelijk mogelijk zijn (privacy bij default). Belangrijk is om hierbij met elkaar inzichtelijk te maken hoe de werkwijze is van bijvoorbeeld een melding die binnenkomt tot wanneer een 'zaak' weer wordt afgesloten. Door dit goed inzichtelijk te maken, kan ook per stap in het werkproces worden bepaald welke persoonsgegevens hierbij nodig zijn en wat hiervan het doel is. Op die manier kun je als organisatie/proeftuin laten zien dat je zorgvuldig (en daarmee ook rechtmatig) omgaat met persoonsgegevens.

De volgende stappen kunnen hierbij doorlopen worden:

Stap 1: breng het proces in kaart en de momenten waarop professionals gegevens delen;

Stap 2: beoordeel of de gegevens ook daadwerkelijk gedeeld mogen worden (rechtmatigheid);

Stap 3: inventariseer of er risico's zijn als deze gegevens gedeeld worden;

Stap 4: beschrijf maatregelen om de risico's te beheersen. Door middel van het uitvoeren van een zogenaamde 'DPIA' worden (vooraf) de privacyrisico's van een gegevensverwerking in kaart gebracht. Zodat de organisatie maatregelen kan nemen om deze risico's te verkleinen.

Iedere organisatie is verplicht om zelf een DPIA uit te voeren. Is er sprake van gezamenlijke gegevensverwerking en daarmee een gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijkheid? Dan zal op dit proces door de betrokken organisaties een gezamenlijke DPIA moeten worden uitgevoerd;

Deze wegwijzer is opgesteld t.b.v. het Toekomstscenario kind en gezinsbescherming

Auteur: mr. Esther Lam

3. Maak gezamenlijk een keuze over waar professionals inhoudelijke informatie over gezinnen registreren. Onduidelijkheid hierover leidt tot handelingsverlegenheid bij de professionals die dagelijks met de gezinnen werken;
4. Stel vast met welke taken en bevoegdheden (van de bestaande organisatie) er wordt deelgenomen aan het beoogde Regionaal Veiligheidsteam en de wijze waarop met deze taken en bevoegdheden wordt omgegaan. Denk hierbij ook aan een norm als de 'verantwoorde werktoedeling';
5. Zorg voor informatie voor cliënten zodat zij weten wat de proeftuin inhoudt, wat de werkwijze is, wat zij kunnen verwachten, waar zij terecht kunnen voor vragen, klachten of uitoefenen van andere (AVG-)rechten zoals het recht om inzage in het dossier te vragen.¹
6. Spreek onderling af hoe je samenwerkt en wie bepaalt met welk doel de persoonsgegevens
7. Bepaal "doel en middelen" (waar nodig met behulp van een DPIA, zie hiervoor). Stel werkinstructies op of bij. Houd daarbij rekening met grondslagen, eisen dossiervorming, geheimhouding, toestemming (let hierbij op of het gaat om toestemming als grondslag voor het verwerken van persoonsgegevens, toestemming voor doorbreken beroepsgeheim/geheimhoudingsplicht en/of toestemming voor inzetten van (jeugd)hulp) en beroepscode. Bepaal welke ICT daarbij hoort (zie ook hierna onder 'registratie/dossiervorming'). Sluit waar nodig verwerkersovereenkomsten af en werk het verwerkingsregister bij. Regel de benodigde mandaten, detacheringen, etc.
8. Zorg voor onderlinge afstemming/dialogo en manieren voor professionals om – waar nodig - (juridisch) advies te vragen.
9. Doe, evalueer en stel bij.
10. Breng knelpunten die moeten worden opgelost op het niveau van wetgeving in beeld en onder de aandacht van het programmateam Toekomstscenario (betrek hierbij ook juridische ondersteuning en privacy-experts vanuit de betrokken moederorganisaties).

II. Uitgangspunten samenwerking binnen de proeftuinen:

Bestuurders moeten gezamenlijk keuzes maken over dat er wordt samengewerkt en op welke manier. De ervaring leert dat als er op bestuurlijk niveau onduidelijkheid bestaat over de samenwerking, dit bij professionals in de uitvoering kan leiden tot handelingsverlegenheid. Het samen formuleren van vuistregels over hoe je binnen bijvoorbeeld een proeftuin wilt samenwerken kan helpen om tot gemeenschappelijke afspraken en kernwaarden voor de samenwerking te komen. Hieronder zijn enkele voorbeelden geformuleerd.

- Gezinnen hebben zelf regie over hun leven. Als zij er zelf niet meer uitkomen kan inzet van (gedwongen) hulpverlening nodig zijn;
- Overheidsbemoediging vraagt om zorgvuldig en transparant handelen, zorgvuldige besluitvorming het geven van goede informatie over de werkwijze en op welke wijze hierbij met hun rechten en persoonsgegevens wordt omgegaan;
- De (AVG)rechten van gezinnen worden gerespecteerd;
- Organisaties hebben vertrouwen in elkaars deskundigheid en professionaliteit;
- Bij verschil van visie over de koers of wat er nodig, gaan de partners hierover met elkaar in gesprek met respect voor ieders taak en verantwoordelijkheid.

Zie voor meer informatie:

- [Handreiking zorgvuldig omgaan met persoonsgegevens Toekomstscenario](#)
- [Gegevensdeling in sociaal, zorg- en veiligheidsdomein](#)

¹ Zie voor voorbeelden www.programmasociaaldomein.nl/documenten/publicaties/2019/10/16/hoecommuniceer-je-met-inwoners-over-privacy.